

เรื่อง ประเพณีตานก๋วยสลาก

รายละเอียด

ประเพณีตานก๋วยสลาก เป็นประเพณีที่มีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลได้มีการปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนาน เรื่องมีอยู่ว่ามีนางยักษ์ฉัตตนหนึ่งมักจะเบียดเบียน ผู้คนอยู่เสมอ ครั้นได้ฟังธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว นางก็บังเกิดความเลื่อมใสศรัทธาสนใจคอกที่โหดร้ายก็กลับเป็นผู้เอื้ออารีแก่คนทั่วไปจนผู้คนต่างพากันซาบซึ้งในมิตรไมตรีของนางยักษ์ฉัตตนนั้น ถึงกับนำสิ่งของมาแบ่งปันให้ แต่เนื่องจากสิ่งของที่ได้รับมีจำนวนมาก นางยักษ์ฉัตตนจึงนำสิ่งของเหล่านั้นมาทำเป็นสลากภัต แล้วให้พระสงฆ์/สามเณร จับสลากด้วยหลักอุบโลคนกรรม คือสิ่งของที่ถวาย มีทั้งของขอมมีราคาแพงและมีราคาค่อนข้างต่ำแตกต่างกันไปตามแต่โชคของผู้ได้รับ การถวายแบบจับสลากของนางยักษ์ฉัตตนนับเป็นครั้งแรกของประเพณีทำบุญสลากภัตในพุทธศาสนา

ประเพณีตานก๋วยสลาก เป็นการถวายทานโดยไม่เจาะจงผู้รับ จะทำกันตั้งแต่วันเพ็ญเดือน ๑๒ เหนือ(ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ใต้) จนถึงเที่ยงดึก (แรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ใต้)

ความสำคัญ

ประเพณีตานก๋วยสลากเป็นประเพณีในพุทธศาสนาที่สำคัญอย่างหนึ่งในล้านนาไทย ซึ่งสืบเนื่องมาจากค่านิยมที่ สืบทอดมาช้านานคือ

๑. ประชาชนว่างจากภารกิจการทำงาน
๒. ประชาชนหยุดพักไม่เดินทางไกลเพราะเป็นฤดูฝน
๓. พระสงฆ์จำพรรษาอยู่อย่างพร้อมพร้อม
๔. ผลไม้มากและกำลังสุก เช่นส้มโอ ส้มเกลี้ยง กล้วย อ้อย ฯลฯ
๕. ได้โอกาสสงเคราะห์คนยากจน เป็นสังฆทาน
๖. ถือว่ามีอานิสงส์แรง คนทำบุญจะมีโชคลาภ
๗. มีโอกาสหาเงินและวัสดุบำรุงวัดก๋วยสลากแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ
 - ๗.๑ สลากน้อย หรือก๋วยเล็ก ใช้อุทิศแต่ผู้ตาย หรือเป็นกุศลมากขึ้น
 - ๗.๒ สลากก๋วยใหญ่ หรือสลากโชค หรือเป็นสลากที่บรรจุในก๋วยใหญ่ใช้เป็นมหากุศลสำหรับบุคคลที่มีกำลังศรัทธา และมีเงินทองมาก ทำถวายเพื่อเป็นปัจจัยภายนอก ให้มีบุญกุศลมากขึ้น

พิธีกรรม

พิธีกรรมในประเพณีตานก๋วยสลากมี ๒ วัน คือ

๑. ก่อนทำพิธี"ตานก๋วยสลาก" ๑ วัน เรียกว่าวันดาเป็นวันจัดเตรียมสิ่งของเพื่อใส่ในก๋วยสลาก ผู้ชายจะตัดไม้มาจักตอกสลากก๋วย (ชะลอม) ไว้หลายๆ ใบตามศรัทธาและกำลังทรัพย์ ฝ่ายหญิงจะจัดเตรียมสิ่งของที่จะ นำมาบรรจุในก๋วย เช่นข้าวสาร พริกแห้ง หอม กระเทียม เกลือ กะปิ น้ำปลา ขนม เมียง บุหรี่ ไม้ขีดไฟ เทียนไข สีย้อมผ้า ผลไม้ รวมทั้งเครื่องใช้ต่าง ๆ แล้วบรรจุลงในก๋วยสลากที่กรูดด้วยใบตอง ใบหมากผู้หมากเมีย"ใส่ยอด" คือธนบัตร ผูกติดไม้ เสียบไว้ในก๋วยให้ส่วนยอดหรือธนบัตรโผล่มาแล้วรวบปากก๋วยสลากตกแต่งด้วยดอกไม้ "ยอด" หรือธนบัตรที่ใส่นั้นไม่จำกัดว่าเป็นจำนวนเท่าใด ส่วนสลากโชคหรือสลากก๋วยใหญ่ ของที่นำบรรจุใน ก๋วยเช่นเดียวกับสลากน้อยแต่ปริมาณมากกว่าหรือพิเศษกว่า สมัยก่อนจะทำเป็นรูปเรือหลังเล็กมีข้าวของเครื่อง ใช้ต่าง ๆ เช่น หม้อข้าว หม้อแกง ถ้วยแกงถ้วยชาม เครื่องนอน เครื่องนุ่งห่ม อาหารสำเร็จรูปใส่ไว้ด้วย มีต้น กล้วย ต้นอ้อยผูกติดไว้ "ยอด" หรือธนบัตรจะใส่มากกว่าสลากน้อย ก๋วยสลากทุกอันต้องมี "เส้นสลาก" ซึ่งทำจาก ใบลานหรือปัจจุบันใช้กระดาษมาตัดเป็นแผ่นยาวๆ เขียนชื่อเจ้าของไว้ และยังบอกอีกว่าจะอุทิศไปให้ใคร เช่น " สลากข้างของนี้ หมายถึงผู้ข้า นาย... นาง ขอทานไปถึงกับตนภายนอกหน้า " หมายถึงถวายทานเพื่อเป็นกุศลแก่ ตนเองเมื่อล่วงลับไป และอีกแบบหนึ่ง คือ"สลากข้าวของนี้ หมายถึงผู้ข้านาย.....นาง.....ขอทานไปถึงยังนาย/นาง.. ..(ชื่อผู้ตาย) ผู้เป็น.....(ความเกี่ยวข้องกับผู้ให้ทาน)ที่ล่วงลับ ขอให้ไปรอดไปถึงจิมเตอ" หมายถึงอุทิศส่วนกุศล ไปให้ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว ในวันดาสลาก จะมีญาติพี่น้องเพื่อนฝูงจากหมู่บ้านต่าง ๆ ที่รู้จักมาร่วมทำบุญ โดย

นำเงินหรือผลไม้เช่น กล้วย อ้อย ฯลฯ มาร่วมด้วยและช่วยจัดเตรียมสิ่งของใส่กล้วยสลาก เจ้าภาพต้องเลี้ยงดูอาหาร เหล้ายาและขนม

๒. วันทานสลาก ชาวบ้านนำกล้วยสลากที่จัดทำแล้วไปวัด และเอา"เส้นสลาก" ทั้งหมดไปรวมกันที่หน้าพระประธานในวิหาร จะมีการฟังกศรน้อยอย่างน้อย ๑ กัณฑ์ ผู้รวบรวมสลากมักจะเป็น มัคทายก (แก้ววัด) นำเส้นสลากทั้งหมดมารวมกันแล้วแบ่งเส้นสลากทั้งหมด เป็น ๓ ส่วน(กอง) ส่วนหนึ่งเป็นของพระเจ้า (คือของวัด)อีก ๒ ส่วนเฉลี่ยไปตามจำนวนพระภิกษุสามเณรที่นิมนต์มาร่วมในงานทำบุญ หากมีเศษเหลือมักเป็นของพระเจ้า (วัด) ทั้งหมดพระภิกษุสามเณรเมื่อได้ส่วนแบ่งแล้ว จะยึดเอาชัยภูมิแห่งหนึ่งในวัดและออกสลากคือ อ่านชื่อเส้นสลากลดๆ หรือให้ลูกศิษย์(ขะโยม) ที่ได้ตะโกนตามข้อความที่เขียนไว้ในเส้นสลาก หรือเปลี่ยนเป็นคำสั้น ๆ เช่น ศรฺทธา นายแก้ว นามวงศ์ มีนี่เนื้อ "กล้วย" ไปตามหาเส้นสลากของตนตามลานวัดเมื่อพบสลากของตนแล้วจะเอาสลากของตนถวายพระ พระจะอ่านข้อความในเส้นสลากและอนุโมทนาให้พรแล้วคืนเส้นสลากนั้นให้เจ้าของสลากไป เจ้าของสลากจะนำเส้นสลากไปรวมในวิหาร เมื่อเสร็จแล้วมัคทายกหรือแก้ววัด จะนำเอาเส้นสลากนั้นไปเผาหรือทิ้งเสีย

คำสำคัญ : ดานกล้วยสลาก

ที่มา : https://www.m-culture.go.th/tak/ewt_news.php?nid=797&filename=index#:~:text

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2022-01-27

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=2029&code_db=610004&code_type=TK007